

Archeologisch vooronderzoek Poperinge Bellestraat

Colofon

Ruben Willaert bvba

Auteur: Smet Jen

Foto's en tekeningen: Ruben Willaert bvba

In opdracht van: VMSW

D/2013/12.814/9

© Ruben Willaert bvba, Sijsele, 2013

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

Inhoud.....	3
1. Inleiding	6
1.1. Onderzoeksopzet en uitgangspunten	6
1.2. Ruimtelijke situering	6
1.2.1. Algemeen	6
1.2.2. Fysische geografie	7
1.3. Archeologische verwachting	9
2. Methode	12
2.1. Algemeen	12
2.2. Aanleg en documentatie van de proefsleuven	12
3. Resultaten	14
3.1. Profielopbouw en bodems	14
3.2. Archeologische waarnemingen	16
4. Conclusies en aanbevelingen	18
5. Bibliografie	19
6. Bijlage.....	20
6.1. Bijlage 1: sleuvenplan (A3)	20

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Poperinge
Kadastrale gegevens:	Afd. 3, Sectie G, percelen 253B, 252E
Projectcode:	POBE-13
Vindplaatsnaam:	nvt
Coördinaten projectgebied:	N: X 34262.68, Y172225.01 O: X34346.22, Y172186.01 Z: X34280.16, Y172138.84 W: X34240.99, Y172192.25
Opp. Projectgebied:	4702 m ²
Opp. Onderzocht gebied:	525 m ²
Opdrachtgever:	VMSW
Projectverantwoordelijke:	Jen Smet Ruben Willaert bvba T: 050/36 28 20 E: info@rubenwillaert.be
Bevoegde overheid:	Agentschap Onroerend Erfgoed Koning Albert-I laan ½ 8200 Brugge T: 050/ 24 81 50 E: Sam.dedecker@rwo.vlaanderen.be Archeo7 Sint Laurentiusplein 1 8950 Kemmel T: 0473/46 01 78 E: jan.decorte@co7.be
Wetenschappelijke begeleiding:	Demey Dieter (Ruben Willaert bvba) Jan Decorte (Archeo7)
Nr. opgravingsvergunning:	2013/061
Nr. vergunning metaaldetectie:	2013/061 (2)
Uitvoering van het veldwerk:	22/04/2013
Beheer en plaats documentatie:	Depot Archeo7 Sint Laurentiusplein 1 8950 Kemmel
Beheer en plaats van stalen en vondsten:	Depot Archeo7 Sint Laurentiusplein 1 8950 Kemmel

Omschrijving van de onderzoeksopdracht

Bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te Poperinge, Bellestraat
Archeologische verwachting:	Cfr. 1.3. Archeologische verwachting
Wetenschappelijke vraagstelling:	Cfr. 1.1. Onderzoeksopzet en uitgangspunten
Aanleiding tot het onderzoek:	Cfr. 1. Inleiding
Eventuele randvoorwaarden:	nvt

Eventuele raadpleging van specialisten

Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek:

nvt

Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie:

nvt

Omschrijving van de algemene wetenschappelijke advisering door personen die buiten het project stonden:

nvt

1. INLEIDING

De Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) en de Mandel plannen de aanleg van een verkaveling op het terrein gelegen tussen de Bellestraat, de Westouterstraat, de Kruidenstraat en de Netelweg (gemeente Poperinge). Aangezien de realisatie van deze verkaveling eventueel aanwezig archeologisch erfgoed zou kunnen aantasten, werd door het agentschap Onroerend Erfgoed (OE) van de Vlaamse overheid op de planlocatie een archeologische prospectie aanbevolen. Deze archeologische prospectie met ingreep in de bodem werd uitgevoerd door middel van proefsleuven.

Het onderzoek werd uitgevoerd door het archeologisch projectbureau Ruben Willaert bvba, in opdracht van de VMSW en onder begeleiding van studiebureau Lobelle bvba. De proefsleuven werden aangelegd op 22 april 2013; uitwerking en rapportage gebeurden tussen 23 en 25 april 2013.

1.1. ONDERZOEKSOPZET EN UITGANGSPUNTEN

De prospectie met ingreep in de bodem en uitwerking van de onderzoeksresultaten zijn uitgevoerd door J. Smet (archeoloog en projectverantwoordelijke) en D. Teetaert (archeoloog). Het onderzoek werd intern begeleid door D. Demey. Voor externe wetenschappelijke begeleiding kon gerekend worden op J. Decorte (Archeo7). Het kraanwerk werd uitgevoerd door H. Delanghe (NV Debrabandere, Veurne). De inmeting gebeurde door G. Barbier (AR-TO, landmeter-expert).

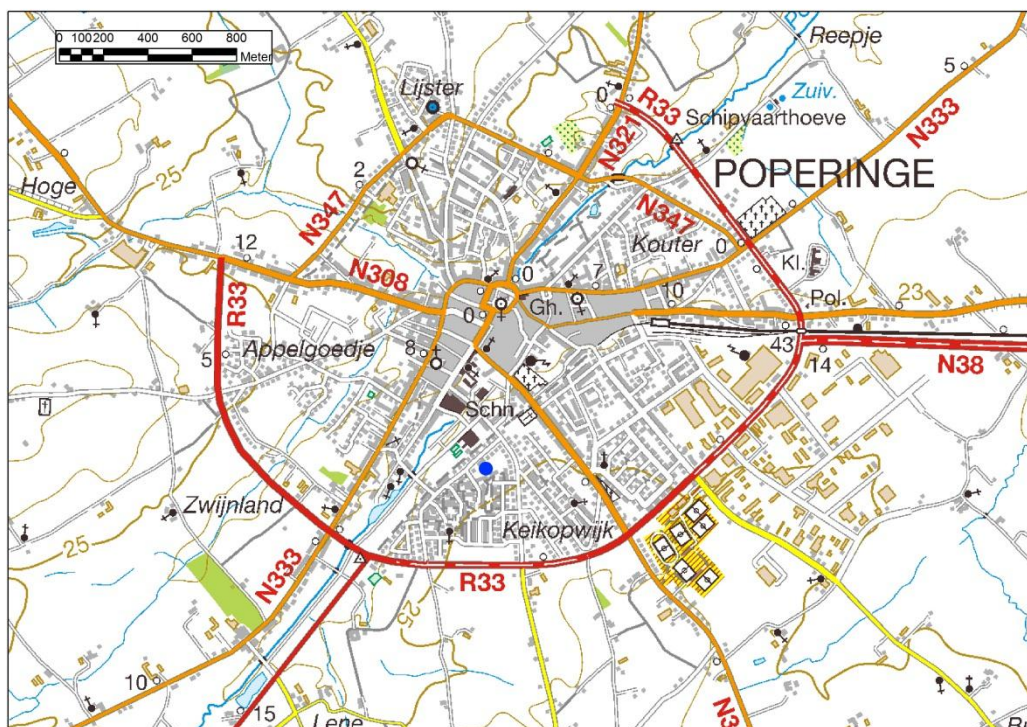
De bijzondere voorschriften opgenomen in de vergunning voor uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem 2013/061 vormden het uitgangspunt voor het onderzoek. Hierin werden volgende onderzoeksvragen vooropgesteld:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Wat is de aard, datering en bewaringstoestand van de sporen?
- Op welk niveau bevinden de sporen zich?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

1.2. RUIMTELIJKE SITUERING

1.2.1. ALGEMEEN

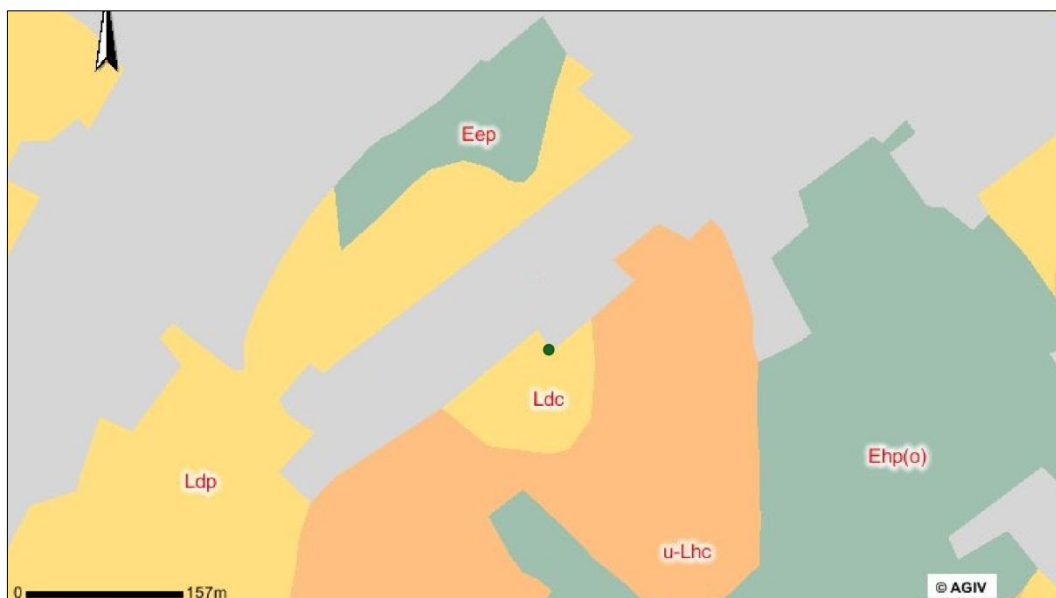
Het projectgebied ligt in West-Vlaanderen, op het grondgebied van de gemeente Poperinge. Het ca. 0,5ha groot terrein bevindt zich tussen de Bellestraat, de Westouterstraat, de Kruidenstraat en de Netelweg (fig. 1). De kadastrale omschrijving van de planlocatie is Poperinge, 3de afdeling, sectie G, percelen 253B en 252E. In het noorden van het projectgebied bevonden zich 7 woningen in de vorm van één langwerpig bouwvolume. Deze zijn zeer recentelijk afgebroken.

Figuur 1. Situering van de projectlocatie (blauw) op de topografische kaart

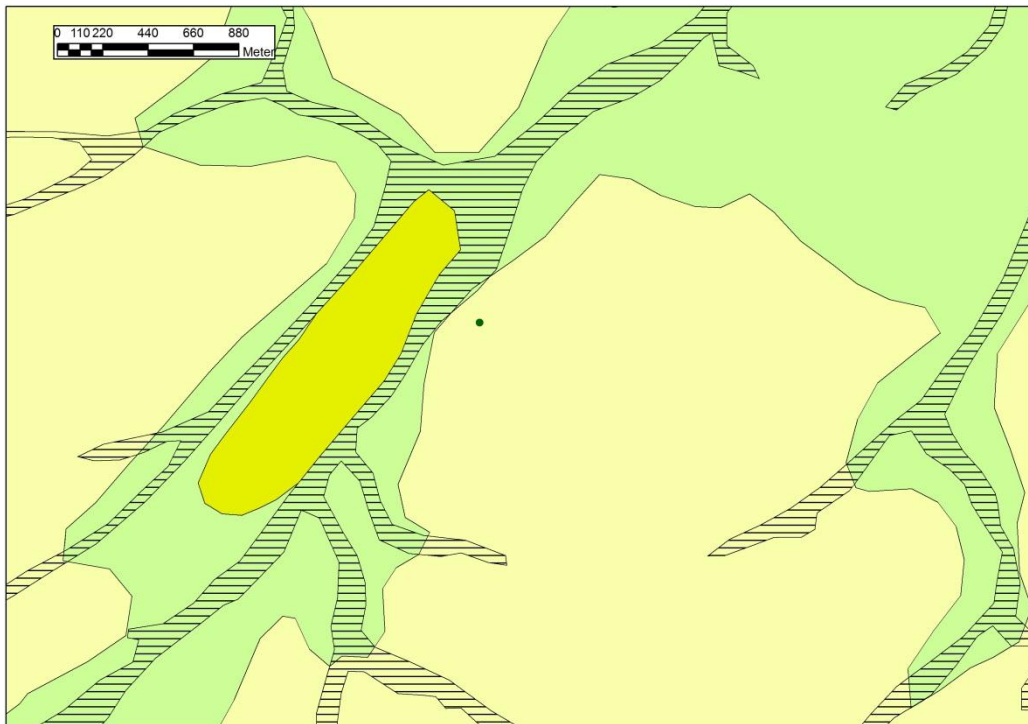
1.2.2. FYSISCH GEORGRAFIE

Op de bodemkaart van Vlaanderen wordt voor de projectlocatie een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur-B horizont (code Ldc) vooropgesteld. Ten zuiden van de projectlocatie wordt de bodem beschreven als natte zandleem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur-B horizont en een kleisubstraat op geringe of matige diepte (code u-Lhc).

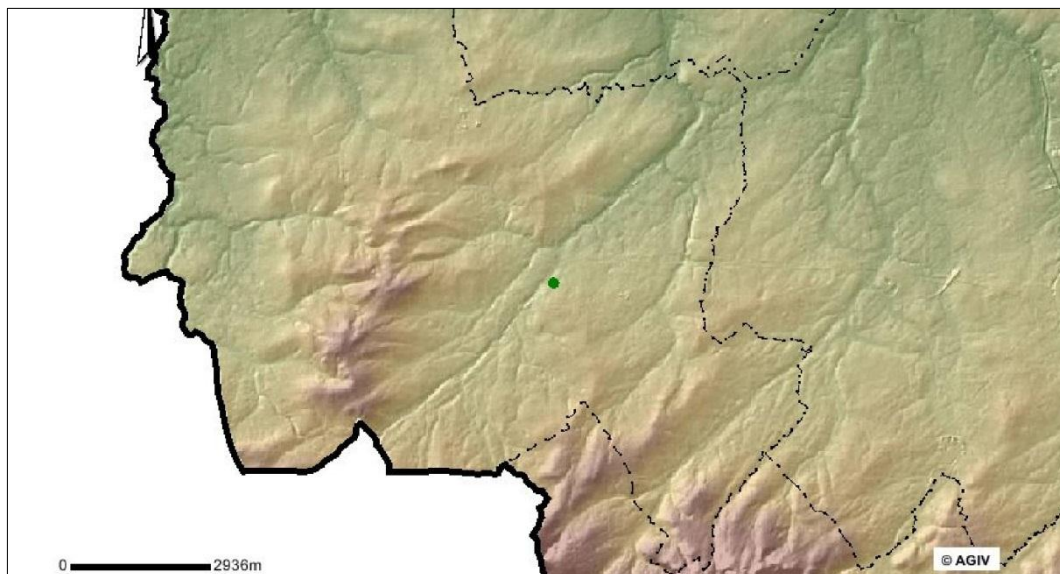
Figuur 2. Bodemkaart met aanduiding van de projectlocatie (groen)

De Quartairgeologische kaart toont voor het projectgebied eolische Laat-Pleistocene (Weichseliaan) afzetting (code ELPw). Ten noorden van de projectlocatie komen hieronder nog fluviale Midden-Pleistocene (Saaliaan) afzettingen voor (code FMPs)¹.

Figuur 3. Quartairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (groen)

Dit valt te verklaren door de aanwezigheid van de nu gekanaliseerde Vleterbeek die op ca. 200m ten noorden van de projectlocatie loopt, zoals te zien is op het digitaal hoogtemodel van Vlaanderen (fig. 4).

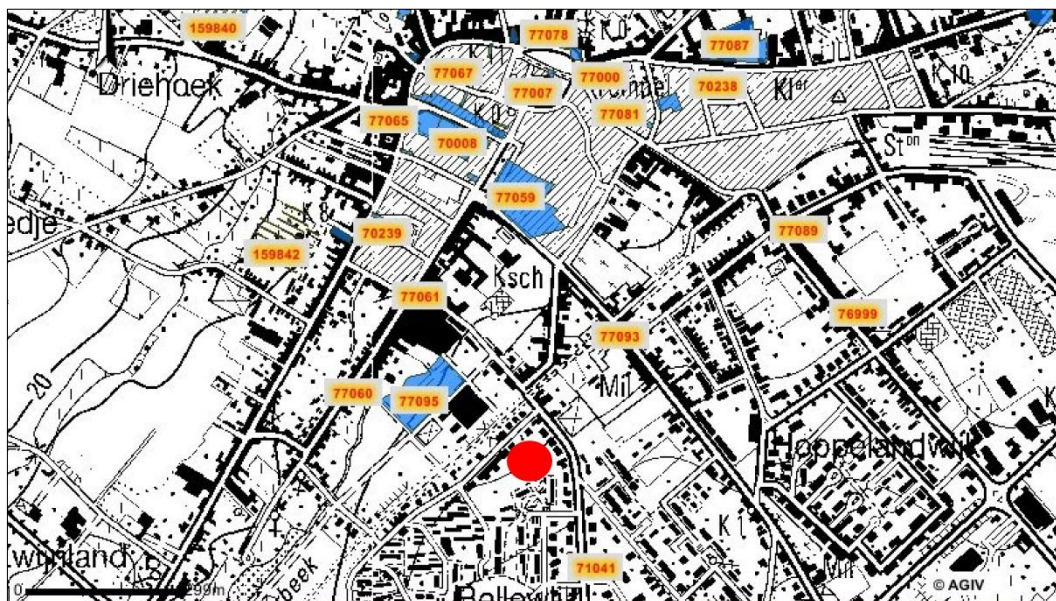

Figuur 4. Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen met aanduiding van de projectlocatie (groen)

¹ BOGEMANS 1996.

1.3. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Op de projectlocatie waren geen archeologische vindplaatsen bekend. Binnen een straal van 1km bekomt men via de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) echter 20 vondstlocaties (fig. 5). Behalve enkele losse vondsten uit zowel de IJzertijd, Romeinse periode als vroege Middeleeuwen betreffen het hoofdzakelijk losse vondsten en aardewerkconcentraties uit de late Middeleeuwen (locatienummers 77060, 77061, 77065, 77067, 77093, 77095, 76999, 77089, 77059, 77000, 77087 en 77071). Op locatienummer 70008 is nog een laatmiddeleeuwse tonwaterput aangesneden.

Figuur 5. Aanduiding van het projectgebied (rood) met alle nabijgelegen CAI-locaties

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik (1771-1778) wordt op de locatie van het projectgebied geen bewoning aangegeven (fig. 6). Het gebied lijkt in gebruik te zijn geweest als akkerland. Direct ten noordoosten en zuidwesten kunnen enkele bewoningselementen worden aangetroffen. Ook op de Atlas der Buurtwegen uit 1841 lijkt het perceel als landbouwgrond in gebruik.

Figuur 6. Uitsnede van de Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van de projectlocatie (rood)

Het plangebied bevond zich tijdens de Eerste Wereldoorlog achter het front, in de logistieke zone. Een trenchmap uit mei 1918 toont duidelijk aan dat in het noorden van de projectlocatie een station aanwezig was.

Figuur 7. Trenchmap uit mei 1918 met aanduiding van de projectlocatie (rood)
(met dank aan Jan Decorte)

Hoewel geen archeologische vindplaatsen gekend zijn binnen de projectlocatie wordt toch verwacht archeologische sporen aan te treffen. Het te onderzoeken areaal bevindt zich namelijk vlakbij de Middeleeuwse stadskern van Poperinge. Ook een aantal CAI-locaties in de onmiddellijke nabijheid van de projectlocatie wijzen in deze richting. Bovendien is recentelijk bij archeologisch onderzoek in de Koestraat een laat bronstijd /vroeg ijzertijd grachtstructuur aangetroffen².

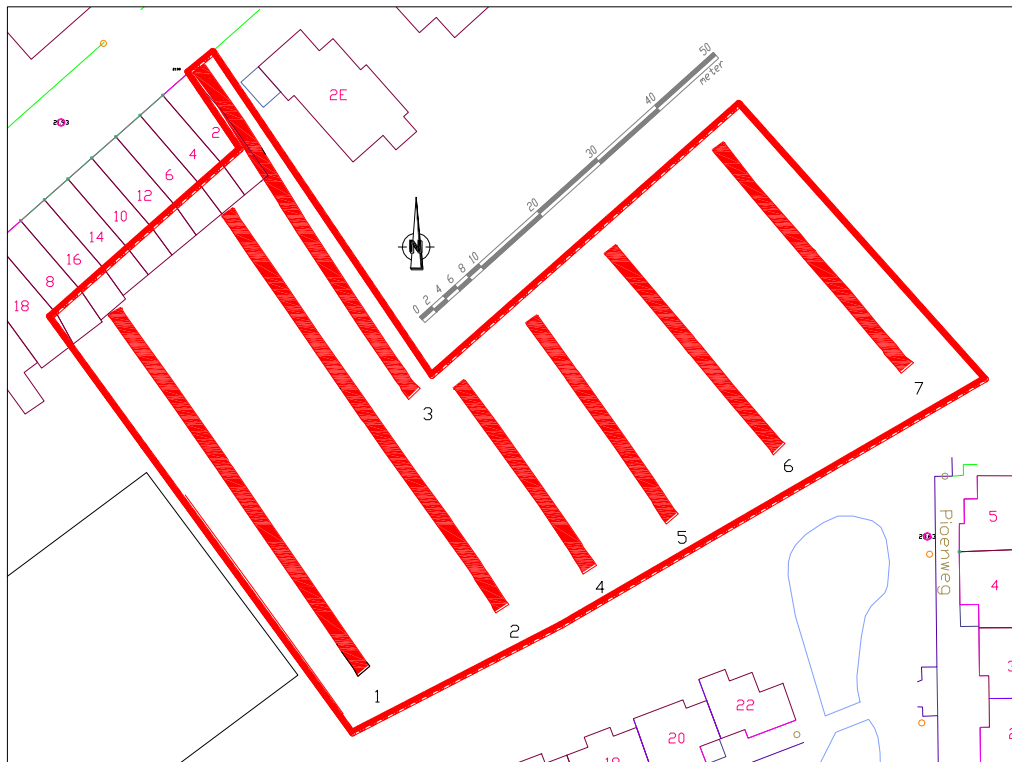
Tot slot wordt ook extra aandacht besteed aan het opsporen van WOI-sporen die zouden kunnen voorkomen binnen de projectlocatie. Er wordt dan met name gedacht aan munitiedepots, afvalkuilen en eventuele resten van spoorweginfrastructuur.

² Demey 2012.

2. METHODE

2.1. ALGEMEEN

De terreininventarisatie van de planlocatie werd uitgevoerd door middel van proefsleuven, conform de bijzondere voorwaarden opgenomen in de vergunning voor archeologische prospectie met ingreep in de bodem (vergunningsnummer 2013/061).

Figuur 8. Sleuvenplan

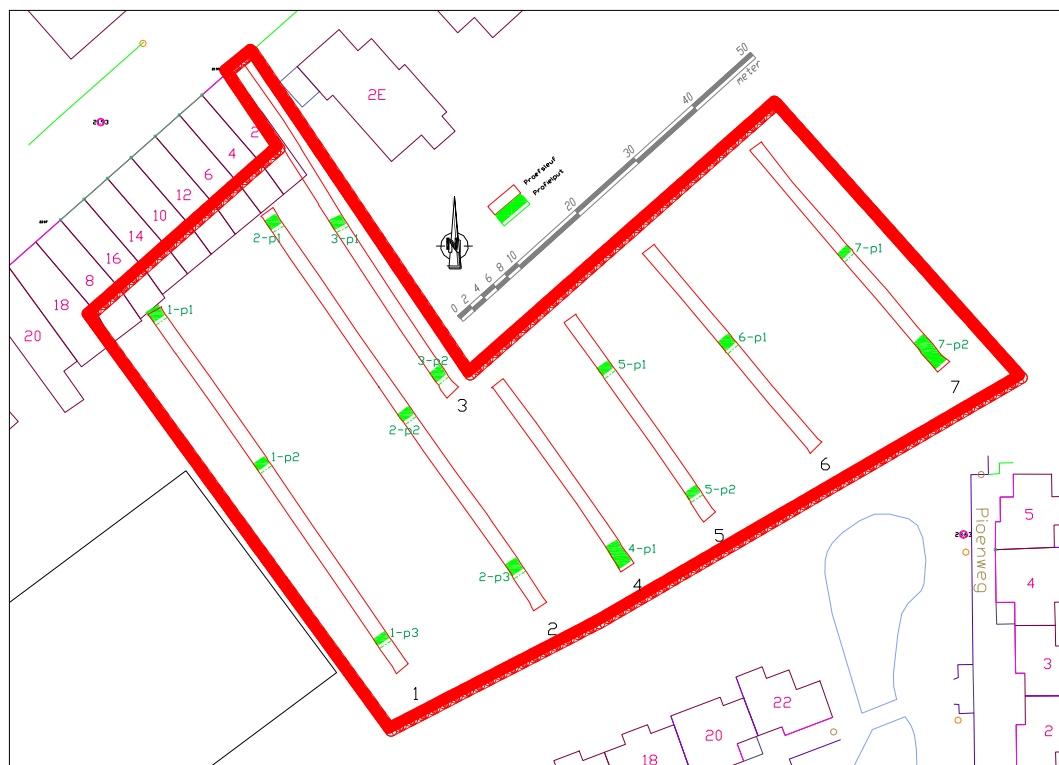
2.2. AANLEG EN DOCUMENTATIE VAN DE PROEFSLEUVEN

Een afstand van 15 meter tussen de proefsleuven werd, waar mogelijk, in acht genomen. Afwijkingen hierop waren noodzakelijk om bouwvolumes te vermijden en instabiliteit na dichting te voorkomen³. De sleuven werden aangelegd door een 32 ton-rupskraan met tandenloze kantelbak en laagsgewijs verdiept tot op het archeologisch relevante niveau. Nergens was het nodig om verschillende opgravingsvlakken aan te leggen. Alle data werden ingemeten met een Robotic Total Station (RTS). De sleuven werden aangelegd onder OCE-begeleiding van Bom-Be.

³ Voorafgaandelijk aan het proefsleuvenonderzoek werd door Ruben Willaert bvba een sleuvenplan opgemaakt, dat door alle betrokken partijen werd goedgekeurd (bijlage 1).

De profielopbouw van het terrein werd bestudeerd aan de hand van 14 profielsecties, die een maximum aantal raaien dwars over het onderzoeksterrein vormen (fig. 9). De profielen bevonden zich in de randen van de proefsleuven, waarbij telkens ca. 1m van de sleufwand werd schoongemaakt en gedocumenteerd.

Wat de sporen betreft, is gekozen voor een minimale spoorbewerking, daar het ging om postmiddeleeuwse sporen.

Figuur 9. Sleuvenplan met aanduiding van de profielsecties

3. RESULTATEN

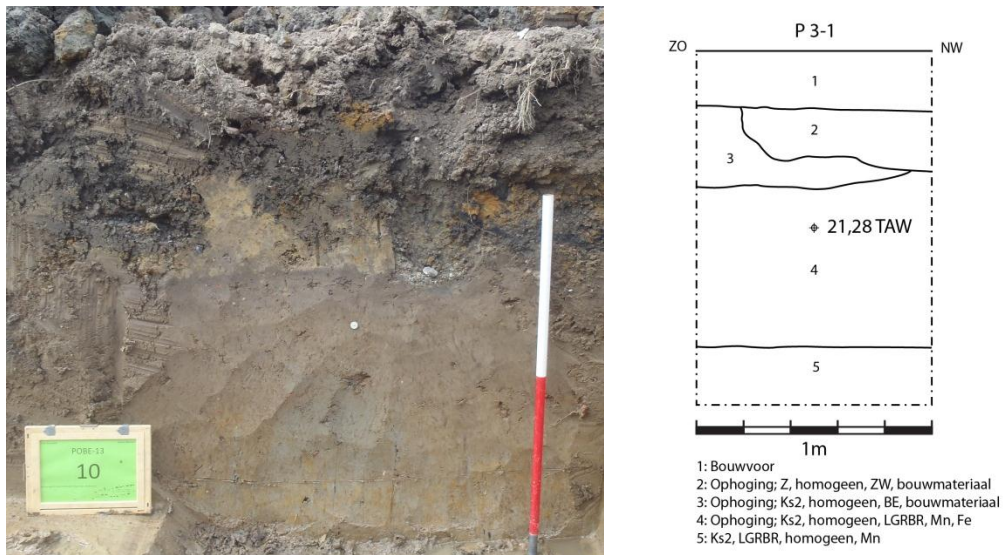
3.1. PROFIELOPBOUW EN BODEMS

De projectlocatie vertoont geen sterke microtopografie. De geregistreeerde maaiveldhoogtes variëren tussen +22 m TAW (Tweede Algemene Waterpassing) in de meest noordwestelijke hoek van het terrein, +22,5 m TAW in de meest zuidelijke hoek en +23 TAW aan de meest oostelijke kant. De projectlocatie kan op basis van de opgeschoonde profielsecties opgedeeld worden in twee profieltypes.

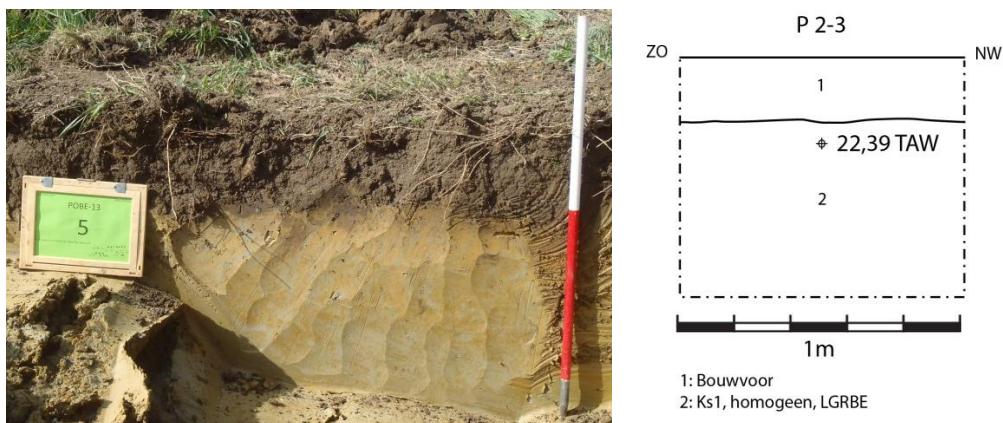
Figuur 10. Profieltypeplan

Profieltype A komt voor in het noordwestelijke deel van de projectlocatie. Hier werd, onder de bouwvoor (dikte 24cm), een opeenvolging van drie recente ophogingspakketten aangetroffen (fig. 11). Deze lagen (2, 3 en 4) zijn samen ca. 1m dik en bevatten telkens baksteen- en mortelfragmenten, maar ook recent materiaal zoals plastic. De onderzijde van deze ophoging situeert zich op + 20,93 m TAW: 1,25m onder het maaiveld. De onaangeroerde bodem werd beschreven als homogene, lichtgrijs-bruine matig silteuze klei met mangaanspikkels.

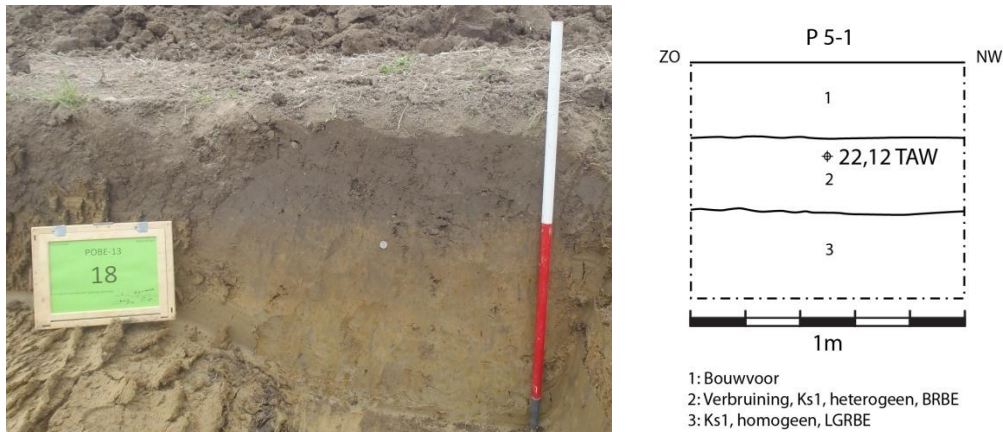
Figuur 11. Foto en tekening van profieltype A (Sleuf 3, Profiel 1)

Profieltype B, dat terug te vinden is over de gehele zuidelijke en oostelijke zijde van het terrein, bestaat uit een 20cm dikke bouwvoor die de ongeroerde bodem onmiddellijk afdekte. Het archeologisch leesbaar niveau bevond zich hier op ca. + 20,35m TAW. De moederbodem werd hier beschreven als homogene, lichtgrijs-beige zwak siltige klei. In de sleuven 1, 2 en 3 was duidelijk vast te stellen dat de bodem kleiiger wordt naar het zuiden toe.

Figuur 12. Foto en tekening van profieltype B (Sleuf 2, Profiel 3)

Lokaal kon in het noorden van de sleuven 4, 5, 6 en 7 een variant op profieltype B aangetroffen worden, waarbij onmiddellijk onder de bouwvoor een verbruind pakket van ca. 25cm dik vastgesteld werd.

Figuur 13. Foto en tekening van variant op profieltype B (Sleuf 5, Profiel 1)

3.2. ARCHEOLOGISCHE WAARNEMINGEN

Binnen de projectlocatie werden in totaal 14 sporen aangetroffen. Het gaat hier dan met name om 8 kuilen, 2 greppels, 3 paalkuilen en 1 muur. Alle sporen zijn postmiddeleeuws. Het opgravingsplan werd opgenomen als bijlage 2.

Slechts uit 2 sporen werd vondstmateriaal gerecupereerd⁴. Het gaat hier om sporen **2-1** - een greppel met homogene, bruinigrijze matig silteuze kleiige vulling en inclusies van houtskool en ijzer- en **5-4** – een kuil met diameter van 195cm en homogene uiterst silteuze kleiige homogene vulling (fig. 14). Hieruit werden respectievelijk twee scherven oxiderend gebakken aardewerk en twee ongeïdentificeerde metalen objecten gerecupereerd. Wat het aardewerk betreft, gaat het naar alle waarschijnlijkheid om intrusief materiaal, daar ook postmiddeleeuws bouw materiaal werd aangetroffen bij de aanleg.

⁴ Voor gedetailleerde informatie kan verwezen worden naar de digitale bijlage.

Figuur 14. Kuil 5-4

In sleuf 7 werd net onder de teelaarde een puinpakket aangetroffen, gekenmerkt door een variërende dikte (minimum 10cm, maximum 32cm). Dit pakket valt mogelijk te linken aan de aanwezigheid van het reeds besproken militair station. Het pakket, dat bij het machinaal verdiepen uiteenviel in 5 lineaire kuilen, was echter niet van die aard dat het naar het westen op kon gevolgd worden. De kuilen zijn bijgevolg niet als spoor behandeld. Munitiedumps of –depots werden niet aangetroffen.

Profieltype A, dat het gehele noordwestelijke deel van het projectgebied besloeg, zou eveneens aan militaire activiteiten kunnen gelinkt worden. Hier dient echter opgemerkt te worden dat ook de slechts zeer recent afgebroken bouwvolumes mogelijk te relateren zijn met de puinrijke ophogingspakketten. Uitsluitstel hierover kon binnen de huidige onderzoeksopdracht niet gegeven worden.

4. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De VMSW plant de aanleg van een nieuwe verkaveling op het terrein gelegen tussen de Bellestraat, de Westouterstraat, de Kruidenstraat en de Netelweg (gemeente Poperinge). Het archeologisch projectbureau Ruben Willaert bvba heeft op 22/04 de planlocatie archeologisch geïnventariseerd d.m.v. proefsleuven. Doelstelling van het onderzoek was na te gaan of er op de planlocatie archeologische vindplaatsen aanwezig waren die aangetast of vernield konden worden naar aanleiding van de geplande nieuwbouw.

Bij de terreininventarisatie zijn slechts een beperkt aantal archeologisch relevante bodemsporen waargenomen. In alle gevallen gaat het om iele spreidingen van sporen uit postmiddeleeuwse perioden. Van eventuele landelijke bewoning zijn geen structurele resten geregistreerd. Ook van het WOI-station, dat zich volgens geconsulteerde trenchmap op de planlocatie bevond, werden geen structurele resten aangetroffen.

Omwille van de volledige afwezigheid van archeologisch waardevolle sporen, lagen of vondsten oordelen wij dat verder onderzoek op het terrein geen meerwaarde kan bieden aan het archeologisch erfgoed. Wij stellen daarom voor om het terrein vrij te geven voor verdere werkzaamheden.

5. BIBLIOGRAFIE

BOGEMANS F. 1996, Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart.

DEMEY D. 2012, Archeologisch vooronderzoek Koestraat (Poperinge), onuitgegeven publicatie Ruben Willaert bvba.

6. BIJLAGE

6.1. BIJLAGE 1: SLEUVENPLAN (A3)

